

Asia: VN/18947/2022-SM-46

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta ja eräksi muiksi laeiksi

1.

Yleiset huomiot CER-direktiivin kansallisesta toteuttamistavasta, kuten esimerkiksi viranomaistoiminnan järjestämisestä ja valvontamallista

Valmiuslakityöryhmä on muistiossaan todennut, että CER-direktiivin kansallisessa täytäntöönpanossa on otettava huomioon valmiuslain kehittäminen päällekkäisen sääntelyn välttämiseksi. Lisäksi muistiossa todetaan, että valmiuslain yleisen varautumisvelvollisuuden tulisi koskea sekä poikkeusoloihin että tätä lievempiin häiriötilanteisiin varautumista. Kela tulkitsee valmiuslain 12 §:ää toiminnassaan siten, että sen tehtävänä on varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvän hoitamisen kaikissa tilanteissa, myös poikkeusoloissa. Kelan toiminnan ja palveluiden jatkuvuuden varmistamisesta säädetään mm. asiakastietolaissa (784/2021), tiedonhallintalaissa (906/2019), reseptilaissa (61/2007) sekä EESSI-laissa (352/2010). Luonnoksessa olevaa luetteloa sektorikohtaisista varautumista säätelevistä erityislaeista tulisi täydentää esimerkiksi asiakastietolailla, jonka nojalla THL antaa tarkempia määräyksiä esimerkiksi jatkuvuudenhallinnasta tietojärjestelmiä ja hyvinvointisovelluksia koskien.

Kela pitää hyvänä, että säädöksessä on huomioitu raportointivelvollisuus, joka selkeyttäisi osin tilannetta Kelan osalta. Kela ei ole valtioneuvoston tilannekeskuksesta annetun lain soveltamisalan piirissä ja ei siten ole tällä hetkellä ilmoitusvelvollinen turvallisuustapahtumista. Kelalla on ilmoitusvelvollisuus Valviralle Kanta-palveluiden olennaisten vaatimusten poikkeamien osalta asiakastietolain 41 §:n nojalla.

2.

Soveltamisalaa koskevat huomiot, kuten esimerkiksi kriittisen toimijan määrittäminen ja kriteeristön kattavuus

Kansaneläkelaitos on sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 4:ssä tarkoitettu terveydenhuollon palveluita antava palvelunjärjestäjä. Säädöksestä ei käy ilmi, sovelletaanko lakia

vain Kelan järjestämän terveydenhuollon osalta. Soveltamisalan rajaaminen vain kyseiseen toimintaan on Kelan näkökulmasta epätarkoituksenmukaista.

Säädösesityksessä ei huomioida riittävän kattavasti välillistä julkista hallintoa, jonka johdosta soveltamisala jää osittain epäselväksi. Säädösesityksen 4 §:ään tulisi lisätä valtion viranomaisen määritelmä.

3.

Vaikutustenarviointia koskevat huomiot, kuten esimerkiksi yhteiskunnalliset vaikutukset, taloudelliset vaikutukset yrityksille, hallinnollinen taakka ja muut kustannukset sekä vaikutukset yritysten toimintaan

Ei lausuttavaa.

4.

Valvontaa koskevat huomiot

Kansaneläkelaitos on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jonka hallintoa ja toimintaa valvovat eduskunnan valitsemat valtuutetut Perustuslain 36 §:n 1 momentin mukaan laitoksen hallinnon ja toiminnan valvonta kuuluu eduskunnan valitsemille valtuutetuille. Säädösesityksen mukaan Valvira ja aluehallintovirastot toimisivat kriittisiksi nimettyjen sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 4 §:ssä tarkoitettujen terveydenhuollon palveluita antavien palvelunjärjestäjien ja palveluntuottajien osalta. Vaikka Valviran valvontaroolia voidaan pitää luontevana, Kela katsoo, ettei valvojan viranomaisen valvontatoimivaltuuksia ja tiedonsaanti- sekä tarkastusoikeutta ei sovellettaisi Kansaneläkelaitokseen. Esitetty rajoitus johtuu Kelalle perustuslaissa säädetyistä asemasta, jonka perusteella valtion keskushallintoon kuuluvien viranomaisten ohjaustoimivaltaa ei voida ulottaa näiden organisaatioiden sisäisen hallinnon ohjaukseen (esim. PeVL 46/2010). Vastaava rajaus on huomioitu kyberturvallisuusdirektiivin (NIS2-direktiivi) täytäntöönpanoa koskevassa luonnoksessa hallituksen esitykseksi (laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta, 3 §, 2. mom).

Luonnoksen mukaan lakia ei sovelleta sellaisen tiedon antamiseen, jonka ilmaiseminen tai luovuttaminen vaarantaa maanpuolustusta, kansallista turvallisuutta tai yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Soveltamisalan rajausta voidaan pitää perusteltuna, mutta rajaus voi luoda käytännön ongelmia esimerkiksi poikkeamia koskevan ilmoitusvelvollisuuden tai yksityiskohtaisen raportoinnin osalta.

Säädösesityksen 21 §:ssä todetaan, että valvontaviranomainen voisi tarkastuksen yhteydessä käyttää apunaan ulkopuolista asiantuntijaa. Julkisuuslain mukaan viranomaisen on ennakolta varmistuttava siitä, että tietojen salassapidosta ja suojaamisesta huolehditaan asianmukaisesti. Kela näkemyksen mukaan tarkastuksen kohteella tulee olla oikeus varmistua ulkopuolisten asiantuntijoiden luotettavuudesta ja edellyttää tarpeellisia tietoturvaluustoimenpiteitä, mikäli tarkastuksen yhteydessä edellytetään salassa pidettävän tiedon luovuttamista.

5.

Laiminlyöntimaksua koskevat huomiot

Luonnoksen mukaan laiminlyöntimaksua ei voida määrätä kriittiselle toimijalle, joka on valtion viranomainen. Kansaneläkelaitoksen näkemyksen mukaan laiminlyöntimaksua ei tulisi myöskään määrätä muulle julkisen hallinnon viranomaiselle, kuten Kansaneläkelaitokselle.

6.

Miten arvioitte turvallisuusselvityslakia koskevan esityksen tarpeellisuutta ja muotoilua? Millaisia turvallisuusvaikutuksia esityksellä olisi?

Ei lausuttavaa.

7.

Miten arvioitte satamien turvallisuusselvityksiä koskevan esityksen tarpeellisuutta ja muotoilua? Millaisia toiminnallisia ja taloudellisia vaikutuksia esityksellä olisi? Millaisia turvallisuusvaikutuksia esityksellä olisi?

Ei lausuttavaa.

8.

CER-yleislain 28 §:ään liittyen, miten arvioitte säännösehdotuksia, jotka koskevat muiden EU-jäsenvaltioiden rikosrekisteritietojen käyttämistä kriittisen toimijan työntekijästä tehtävässä turvallisuusselvityksessä (1. lakiesityksen 28§ sekä 3. ja 4. lakiesitys)?

Ei lausuttavaa.

9.

Muut huomiot

Poikkeamia koskeva ilmoitusvelvollisuus koskisi poikkeamaa, joka häiritsee tai voi häiritä keskeisten palvelujen tarjoamista. Jatkovalmistelussa voisi olla perusteltua selvittää, onko kansallista soveltamisalaa tai asiaan kuuluvan kansallisen sääntelyn soveltamisalaa mahdollista laajentaa tavalla, joka mahdollistaisi poikkeamailmoitusmenettelyihin yhdenmukaiset toimintatavat. Lisäksi tässä yhteydessä voisi olla tarpeen arvioida, tulisiko vastaavia velvoitteita soveltaa esimerkiksi myös toimijoihin, joiden hallussa on terveydenhuollon potilastietoja, mutta joita ei määritelmällisesti katsota direktiivin soveltamisalaan kuuluviksi. Jatkovalmistelussa tulee myös varmistua siitä, ettei ilmoitusmenettelyihin sovellettava lainsäädäntö muodostu käytännön soveltamisen kannalta liian vaikeaselkoiseksi ja moniulotteiseksi.

NIS2-sääntely tulee edellyttämään ilmoitusta merkittävistä poikkeamista. Kyberturvallisuuden riskienhallintalakia koskevassa lausunnossaan Kela toi esille, että asiakastietolain (703/2023) 90 § sisältää Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle kuuluvan määräyksen antoaltuuden liittyen siihen, milloin häiriö on merkittävä, sekä ilmoituksen sisällöstä, muodosta ja toimittamisesta. Vastaavasti asiakastietolain 82 § sisältää THL:lle kuuluvan määräyksen antoaltuuden liittyen siihen liittyen,

mitkä ovat saman pykälän momentissa tarkoitettuja merkittäviä poikkeamia ja miten niitä koskevat ilmoitukset tehdään. Asiakastietolaki edellyttää, että olennaisten vaatimusten merkittävistä poikkeamista on ilmoitettava kaikille järjestelmää käyttäville palvelunantajille ja apteekkeille. Terveystieteiden palvelunantajan voi olla haastavaa toteuttaa poikkeamailmoituksiin liittyvää menettelyä, mikäli yhteen tapahtumaan sovelletaan samanaikaisesti osin päällekkäistä sääntelyä. Tältä osin on syytä huomioida, että esimerkiksi hyvinvointialueet ovat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajia, jolloin voi olla käytännössä haastavaa erotella ilmoitusmenettelyyn liittyvä toimintatapa kyseessä olevasta toiminnasta riippuen.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Koskinen Matti
Kansaneläkelaitos

Takala Juha
Kansaneläkelaitos